

Friðheimar 8. október 2026

UMSÖGN UM FRUMVARP TIL LAGA UM NÁTTÚRU- OG INNVIÐAGJALD

Mál nr. S-180/2026 Atvinnuvegaráðuneytið

158. löggjafarþing 2026-2027

Umsagnaraðilar: Knútur Rafn Ármann, eigandi og framkvæmdastjóri Friðheima, og Dóróthea Ármann, aðstoðarframkvæmdastjóri Friðheima

Friðheimar eru fjölskyldufyrirtæki í Reykholti í Bláskógabyggð. Knútur Rafn Ármann og Helena Hermundardóttir tóku við Friðheimum árið 1995 og hófu ræktun grænmetis. Ferðaþjónusta bættist við starfseminu árið 2008 með móttöku gesta, kynningu á íslenska hestinum og íslenskri ylrækt. Í ár heimsækja um 320.000 gestir Friðheima til þess að kynna sér íslenska ylrækt, íslenska hestinn og njóta matarupplifunar í tveimur veitingastöðum Friðheima.

Knútur hefur stýrt þessari uppbyggingu frá upphafi og hefur reynslu af þróun ferðaþjónustu, fjárfestingum, starfsmannahaldi og daglegum rekstri á Gullna hringnum. Dóróthea er dóttir Knúts og Helenu starfar sem aðstoðarframkvæmdastjóri Friðheima og kemur að daglegum rekstri og þjónustu við gesti.

Umsögn okkar byggist því á reynslu af rekstri fyrirtækis sem hefur þróast samhliða breytingum á ferðaþjónustu á svæðinu. Sú reynsla nær meðal annars til móttöku einstaklinga og hópa, samstarfs við ferðaskipuleggjendur og skipulagningar þjónustu allt árið.

Friðheimar eru dæmi um hvernig fleiri áfangastaðir og fjölbreyttari þjónusta hafa breytt Gullna hringnum úr afmarkaðri dagsferð í ferðasvæði þar sem gestir geta dvalið lengur og nýtt fleiri þjónustukosti.

Umsögn um drög að frumvarpi til laga um náttúru- og innviðagjald

Við þökkum fyrir tækifærið til að veita umsögn um frumvarpsdrögin og tökum heilshugar undir umsögn Ásborgar Arnþórsdóttur sem er í samráðsgáttinni. Ásborg er fv. ferðamálafulltrúa uppsveita Árnessýslu til 30 ára og þekkir hún uppbyggingu, stefnumótun og sögu ferðaþjónustu á svæðinu betur en flestir.

Jafnræði og inngrip í samkeppnisstöðu

Fullnægjandi innviðir, öryggi og vernd náttúru eru grundvallarforsendur ferðaþjónustu til framtíðar. Við leggjumst hins vegar gegn þeirri gjaldtöku sem frumvarpsdrögin gera ráð fyrir í núverandi útfærslu. Við teljum áhrif á fyrirtæki og samfélög á viðkomandi svæði ekki hafa verið metin með fullnægjandi hætti. Sömuleiðis teljum við að gjaldtaka sem afmarkast við Þingvelli, Geysi og Gullfoss sé ekki nægilega rökstudd sem leið til að fjármagna verkefni sem eiga að ná yfir landið allt.

Að taka eitt afmarkað svæði í sömu sveit og setja það sérstaklega undir gjaldtöku er ekki bara ósanngjarnt heldur setur stórar spurningar um jafnræði og inngrip í samkeppnisstöðu þeirra fyrirtækja innan ferðaþjónustunnar sem starfa á því svæði og hafa byggt sig upp með stórum fjárfestingum.

Handstýring ferðamanna

Sömuleiðis er ekki rétt, að okkar mati, og beinlínis skaðlegt að ætla að handstýra dreifingu ferðamanna eins og mun gerast ef þessi leið væri farin. Gullni hringurinn er í dag eitt rótgrónasta ferðamannasvæði Íslands og er vinsæll að heimsækja, ekki bara vegna þeirra náttúruperla sem þar eru, heldur einnig vegna þess að fyrirtæki á svæðinu hafa staðið vel að uppbyggingu, stefnumótun og gæðamóttöku gesta.

Gullni hringurinn hefur byggst upp með miklum metnaði á síðustu árum og fjöldi fyrirtækja, oft fjölskyldufyrirtækja, hafa mætt þeim fjölda gesta sem lagt hefur leið sína inn á svæðið sem hefur leitt til þess að í dag eru innviðir svæðisins í góðu samræmi við þann fjölda sem það sækir og fá svæði á landinu eins tilbúin til þess.

Áhrif á eftirspurn

Í kafla 6.1 eru áhrif frumvarpsins á ferðaþjónustufyrirtæki talin óveruleg. Sú niðurstaða er meðal annars rökstudd með því að gjaldtakan beinist að einstaklingum, fjárhæðin sé hófleg og ólíklegt sé að hún dragi úr samkeppnishæfni sem áfangastaðar. Að gjald leggist á viðskiptavin fremur en fyrirtæki útilokar hins vegar ekki áhrif á eftirspurn. Jafnframt þarf að greina á milli áhrifa á ákvörðun um að ferðast til Íslands og áhrifa á ferðamynstur og neyslu eftir komu til landsins.

Talað er um hóflega gjaldtöku en fyrir þá ferðamenn sem kjósa að heimsækja Gullna hringinn mun gjald þeirra hækka um allt að 960%, eins og kemur fram í umsögn Trausta Harðarsonar í samráðsgáttinni. Þar tekur hann dæmi um 16 ferðamenn á lítilli rútu. Í dag greiða þeir bílastæðagjöld á Þingvöllum og síðan á Geysi sem nema samtals 7.200 kr. Eftir breytingu myndi sami hópur greiða um 76.000 kr. Þessi mikla breyting mun augljóslega hafa mikil áhrif á hvort ferðamenn kjósi að fara Gullna hringinn, og ef þeir fara hann þá hvaða aðra afþreyingu þeir muni kaupa eða sleppa. Þessi breyting mun því ekki aðeins sjást í heimsóknum á þessar þrjár náttúruperlur Gullna hringsins heldur mun hún hafa áhrif á alla aðra afþreyingu og ferðamannastaði í honum, fyrirtæki sem hafa í gegnum árin byggt sig upp út frá þeim fjölda sem hefur verið á ferðinni.

Skortur á greiningum

Ekki er birt sérstök greining á áhrifum gjaldsins á kaup gesta á þjónustu á Gullna hringnum, veltu fyrirtækja, störf eða tekjur sveitafélaga. Við teljum því ekki nægilega sýnt fram á að staðbundin áhrif verði óveruleg, sem er mjög hættulegur leikur fyrir mannaflsfreka atvinnugrein sem krefst mikils fyrirsjáanleika og stöðugleika.

Ef farið væri þessa leið þá er lágmarkskrafa að það sé unnið faglega og lagðar séu fram sviðsmyndagreiningar og þessar breytingar rýndar til að hægt sé að reyna að meta áhrifin af þeim: Hversu mikilli fækkun gesta má búast við og hvernig eiga fyrirtæki á svæðinu að búa sig undir breytt ástand. Þessar greiningar væru mjög mikilvægt tól fyrir fyrirtækin til að undirbúa sig í samræmi og geta skapað einhverja framtíðarstefnu út frá breyttu ástandi, segja upp fólki og skera niður starfsemi.

Eitt er alveg ljóst og það er að þessi leið mun leiða til mun minni fjárfestingar á svæðinu og nú þegar hafa fyrirtæki ferðaþjónustu gefið það út að þau eru að fresta framkvæmdum vegna þessarar óvissu.

Við hvetjum stjórnvöld til að skoða aðrar útfærslur eða leiðir til þess að ná sínum markmiðum til að byggja upp innviði, öryggi og vernd náttúrunnar:

1. Komugjald á gesti án skattalegrar heimilisfestu á Íslandi. Gjaldskyldan tengdist komu til landsins og væri óháð því hvaða landshluta eða áfangastaði gestir heimsækja. Þetta er auðveldasta og skilvirkasta leiðin til gjaldtöku.
2. Verði náttúrupassi fyrir valinu verði hann landsbundinn náttúrupassi fyrir skilgreind náttúrusvæði í eigu eða umsjón ríkisins um allt land, en ekki eingöngu á þremur stöðum.
3. Náttúrupassi fyrir þjóðgarða Íslands. Passinn næði til allra þjóðgarða landsins, þar sem ríkið hefur full yfirráð og því einfalt að útfæra. Þessi leið næði til fleiri landshluta og hefði afmörkun út frá stöðu svæðanna sem þjóðgarða. Þessi útfærsla gjaldtöku þekkist víða um heim og hefur ef til vill minnsta áhættu fyrir fyrirtæki í ferðaþjónustu sem byggst upp hafa í kringum þjóðgarða og náttúruperlur Íslands ásamt því að vera sanngjörn og einföld í útfærslu.

Niðurstaða

Við leggjumst alfarið gegn gjaldtökunni í þeirri útfærslu sem fyrirbyggjandi frumvarpsdrög gera ráð fyrir. Andstaða okkar snýr að afmörkun gjaldstofnsins við Gullna hringinn og ófullnægjandi mati á staðbundnum efnahagsáhrifum þess. Við óskum eftir að frumvarpsdrögin verði endurskoðuð og sérstaklega að aðrar gjaldtökuleiðir verði bornar saman með samræmdum viðmiðum.

Reynsla okkar af uppbyggingu Friðheima og okkar svæðis sýnir hvernig landbúnaður, ferðaþjónusta og móttaka gesta getur þróast saman og skapað fjölbreyttari ástæður til að heimsækja Ísland. Við teljum mikilvægt að stjórnvöld hvers tíma styðji við þá þróun en leggi ekki stein í götu hennar.

Virðingafyllt,

Knútur Ármann

Eigandi og framkvæmdastjóri Friðheima

Dóróthea Ármann

Aðstoðaframkvæmdastjóri Friðheima